

ΕΛΛΗΝΙΚΗ
ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ
ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ

Έδρα JEAN MONNET
Δημοσιονομική Διακυβέρνηση της ΕΕ
και Έλεγχος

Co-funded by the
Erasmus+ Programme
of the European Union

Ευρωπαϊκή Δημοσιονομική Πολιτική & Ο.Ν.Ε.

Εύα Κυριακίδου

Έδρα Jean Monnet “Δημοσιονομική Διακυβέρνηση της ΕΕ & Έλεγχος”
Κάτοχος Έδρας: Δημήτριος Σκιαδάς, Καθηγητής Ευρωπαϊκής Διακυβέρνησης
Τμήμα Διεθνών και Ευρωπαϊκών Σπουδών
Πανεπιστήμιο Μακεδονίας

Θεσσαλονίκη, 2020

Το παρόν κείμενο αποτελεί πακέτο σημειώσεων για τους φοιτητές του τμήματος Διεθνών και Ευρωπαϊκών Σπουδών του Πανεπιστημίου Μακεδονίας και όποιου άλλου ενδιαφερόμενου. Είναι προϊόν βιβλιογραφικής έρευνας της κ. Ένας Κυριακίδου, σε συνεργασία με την Έδρα Jean Monnet «Δημοσιονομική Διακυβέρνηση της Ε.Ε. και Έλεγχος».

ΠΙΝΑΚΑΣ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΩΝ

Εισαγωγή	3
Τι σημαίνει ο όρος δημοσιονομική πολιτική;	3
Τι είναι η δημοσιονομική πολιτική της ΕΕ;	4
Ποια η σχέση της δημοσιονομικής πολιτικής της ΕΕ με την ΟΝΕ;	5
Γιατί είναι χρήσιμη η υιοθέτηση μίας κοινής δημοσιονομικής πολιτικής από την Ένωση;	6
Ποιοι οι στόχοι της δημοσιονομικής πολιτικής της ΕΕ;	7
Ισχύον θεσμικό πλαίσιο της δημοσιονομικής πολιτικής της ΕΕ	8
1) Η Συνθήκη του Μάαστριχτ	8
2) Τι είναι το Σύμφωνο Σταθερότητας και Ανάπτυξης (SGP) και σε τι διακρίνεται;	9
3) Η πρώτη τροποποίηση του Συμφώνου Σταθερότητας και Ανάπτυξης για την αντιμετώπιση της οικονομικής κρίσης ("6 – Pack")	19
4) Η δεύτερη τροποποίηση του Συμφώνου Σταθερότητας και Ανάπτυξης για την αντιμετώπιση της οικονομικής κρίσης ("2 – Pack")	23
5) Το Σύμφωνο για τη Σταθερότητα, το Συντονισμό και τη Διακυβέρνηση στην Ευρωζώνη (Δημοσιονομικό Σύμφωνο)	25
Αξιολόγηση της διάρθρωσης και εφαρμογής της δημοσιονομικής πολιτικής της ΕΕ - Η οικονομική κρίση και η επίδρασή της στην δημοσιονομική πολιτική της ΕΕ	28
ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ	32
ΠΕΡΑΙΤΕΡΩ ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΚΕΣ ΠΗΓΕΣ	36

Εισαγωγή

Οι δημοσιονομικές πολιτικές συνεπάγονται ουσιώδες αντίκρισμα στην οικονομική ανάπτυξη, τη μακροοικονομική σταθερότητα και τον πληθωρισμό, βασικές διαστάσεις των οποίων είναι το επίπεδο και η σύνθεση των δημόσιων δαπανών και εσόδων, τα δημοσιονομικά ελλείμματα και το δημόσιο χρέος. Στην ΕΕ οι συγκεκριμένοι συσχετισμοί κατέστησαν αντιληπτοί ήδη από τις αρχές της δεκαετίας του 1990, και αυτό οδήγησε στη διαμόρφωση του περιεχομένου της Συνθήκης του Μάαστριχτ που έθεσε τα θεμέλια του δημοσιονομικού συστήματος της Οικονομικής και Νομισματικής Ένωσης (ΟΝΕ), ενέχοντας, όμως, και αρκετές ασάφειες, οι οποίες δεν αντιμετωπίστηκαν ούτε με το Σύμφωνο Σταθερότητας και Ανάπτυξης του 1997. Υπήρξαν συνεχείς προσπάθειες για τη βελτίωση και αποσαφήνιση του θεσμικού πλαισίου της ΟΝΕ, οι οποίες εντατικοποιήθηκαν μετά το ξέσπασμα της δημοσιονομικής κρίσης του 2009, οπότε και διαπιστώθηκε ότι το τότε ισχύον θεσμικό πλαίσιο δεν παρείχε το κατάλληλο υπόβαθρο υπερκερασμού κρίσεων μεγάλου βεληνεκούς, όπως εκείνη. Σήμερα, το θεσμικό πλαίσιο της ΟΝΕ δείχνει να διαθέτει μεγαλύτερο βαθμό σαφήνειας και προβλεψιμότητας, τόσο στο προληπτικό, όσο και στο διορθωτικό του σκέλος, γεγονός που επιτρέπει στην Ένωση να οικοδομήσει ισχυρότερες βάσεις προς τη επίτευξη των στόχων, οι οποίοι ενσωματώνονται στα στρατηγικά πλαίσια “Ευρώπη 2020” και “Προς μια βιώσιμη Ευρώπη μέχρι το 2030”. Παρά τις σαφείς κατευθύνσεις, βέβαια, η πολυνομία εξακολουθεί να αποτελεί πρόκληση για την ΕΕ, καθώς θέτει ζητήματα πολυπλοκότητας και μη συμμόρφωσης.

Τι σημαίνει ο όρος δημοσιονομική πολιτική;

Ως δημοσιονομική πολιτική ορίζεται το σύνολο των μέσων και των πρακτικών, τα οποία αξιοποιεί μία κυβέρνηση προκειμένου να ρυθμίσει το ύψος των δημοσίων

δαπανών και των φόρων στο εσωτερικό ενός Κράτους. Απώτερος σκοπός της είναι να διατηρήσει μία ισοσκελισμένη σχέση μεταξύ των δύο ποσών, η οποία με τη σειρά της δύναται να διασφαλίσει τη μακροοικονομική παραγωγικότητα της εθνικής οικονομίας. Για την επίτευξη των εθνικών στόχων τα μέτρα της δημοσιονομικής πολιτικής συχνά συνδυάζονται με την νομισματική πολιτική ενός Κράτους.

Τι είναι η δημοσιονομική πολιτική της ΕΕ;

Πρόκειται για την πολιτική διαχείρισης των οικονομικών του συνόλου της ΕΕ, και ιδιαίτερα του επιπέδου και της σύνθεσης των δημόσιων δαπανών και εσόδων, των δημοσιονομικών ελλειμμάτων και του δημοσίου χρέους των Κρατών – μελών στο εσωτερικό τους, από τα οποία εξαρτάται η εύρυθμη δημοσιονομική λειτουργία της ίδιας της ΕΕ. Η δημοσιονομική πολιτική της ΕΕ δε συνιστά αυτοσκοπό. Συγκεκριμένα, αφορά στην τήρηση κοινά συντονισμένων δημοσιονομικών κανόνων και περιορισμών και στην οριοθέτηση και εφαρμογή κοινών οικονομικών πολιτικών πρακτικών και στοχεύσεων εκ μέρους των Κρατών – μελών της ΕΕ, με τρόπο τέτοιο ώστε να συμφωνούν προς τις επιταγές και τις ανάγκες του ελεύθερου ανταγωνισμού της ανοιχτής αγοράς, να συμμορφώνονται προς το εκάστοτε ισχύον θεσμικό πλαίσιο στο οποίο εμπίπτουν και να μην περιορίζουν με το περιεχόμενό τους το εύρος των δημοκρατικών επιλογών όσων την ακολουθούν. Κατοχυρώνεται στα Άρθρα 3, 119-144, 219 και 282-284 της Συνθήκης για τη λειτουργία της Ευρωπαϊκής Ένωσης (ΣΛΕΕ), καθώς και στο πρωτόκολλο (αριθ. 12) σχετικά με τη διαδικασία του υπερβολικού ελλείμματος και το πρωτόκολλο (αριθ. 13) σχετικά με τα κριτήρια σύγκλισης και περιλαμβάνει τα Κράτη – μέλη της Νομισματικής Ένωσης¹, τα Κράτη που είναι μεν μέλη της ΕΕ, αλλά όχι και της Νομισματικής Ένωσης, καθώς και τρίτα

¹ Είναι σημαντικό να υπογραμμισθεί ότι στο πλαίσιο της ΕΕ υφίσταται **μόνο** Νομισματική Ένωση και όχι φορολογική Ένωση.

Κράτη, που δεν εμπίπτουν των άλλων δύο κατηγοριών. Συγκροτείται από το εξής θεσμικό πλαίσιο :

- i τη Συνθήκη του Μάαστριχτ.
- ii το Σύμφωνο Σταθερότητας και Ανάπτυξης (SGP) το οποίο διακρίνεται στους:
 - α) αποτρεπτικό βραχίονα (preventive arm) και β) διορθωτικό βραχίονα (corrective arm)
- iii την πρώτη τροποποίηση του Συμφώνου Σταθερότητας και Ανάπτυξης για την αντιμετώπιση της οικονομικής κρίσης ("6 – Pack")
- iv τη δεύτερη τροποποίηση του Συμφώνου Σταθερότητας και Ανάπτυξης για την αντιμετώπιση της οικονομικής κρίσης ("2 – Pack")
- v το Σύμφωνο για τη Σταθερότητα, το Συντονισμό και τη Διακυβέρνηση στην Ευρωζώνη (Δημοσιονομικό Σύμφωνο).

Ποια η σχέση της δημοσιονομικής πολιτικής της ΕΕ με την ΟΝΕ;

Όπως προαναφέρθηκε, η δημοσιονομική πολιτική της ΕΕ αφορά το σύνολο της Ένωσης και θέτει ως αυτοσκοπό της την εφαρμογή κοινών πρακτικών για τη διασφάλιση ενός υγιούς και σταθερού δημοσιονομικού συστήματος στο εσωτερικό της, αλλά και εξατομικευμένα στο εσωτερικό κάθε Κράτους – μέλους της Ένωσης. Η ΟΝΕ δε συνιστά αυτοσκοπό. Πρόκειται για ένα προηγμένο στάδιο πολυεθνικής ολοκλήρωσης, που λειτουργεί στη βάση του κοινού νομίσματος (ευρώ) και στενά συντονισμένων οικονομικών πολιτικών των Κρατών – μελών που εντάσσονται σε αυτήν.² Κατοχυρώνει όχι την εξυγίανση, αλλά την ομαλή, δίχως διακρατικά εμπόδια, διεξαγωγή του εμπορίου εντός της Ευρωζώνης και την ενισχυμένη αποδοτικότητα της ενιαίας αγοράς μέσα στο κατά το δυνατόν υγιές δημοσιονομικό περιβάλλον που

² Τα Κράτη – μέλη της ΕΕ που έχουν ενταχθεί στη Νομισματική Ένωση και επομένως, έχουν υιοθετήσει ως νόμισμα το Ευρώ, συνιστούν την καλούμενη ως Ευρωζώνη.

επιδιώκει η δημοσιονομική πολιτική. Έτσι, λειτουργεί ως μέσο διασφάλισης της νομισματικής σταθερότητας (δηλ. διατήρηση του πληθωρισμού στην Ευρωζώνη κάτω, αλλά κοντά στο 2% μεσοπρόθεσμα), η οποία δύναται να συμβάλλει στην επίτευξη των απώτερων στόχων της βιώσιμης οικονομικής ανάπτυξης και των υψηλών ποσοστών εργασιακής απασχόλησης εντός της Ευρωζώνης. Η Νομισματική πολιτική της ΕΕ εντάσσεται στο πλαίσιο των αρμοδιοτήτων της Ευρωπαϊκής Κεντρικής Τράπεζας (ΕΚΤ). Η τελευταία σε συνδυασμό με τις εθνικές κεντρικές τράπεζες των Κρατών – μελών της Ευρωζώνης συνθέτει το Σύστημα της Ευρωζώνης. Τα Κράτη – μέλη της ΕΕ, τα οποία δεν εντάσσονται στην Νομισματική Ένωση μεριμνούν ώστε να συντονίζουν με αυτή την εθνική νομισματική τους πολιτική.

Γιατί είναι χρήσιμη η υιοθέτησης μίας κοινής δημοσιονομικής πολιτικής από την Ένωση;

α) Η ανυπαρξία κάποιας ρήτρας διάσωσης των Κρατών – μελών και η συνακόλουθη διακινδύνευση της βιωσιμότητας της ΕΕ σε περιόδους δημοσιονομικών κρίσεων πλήττει το κύρος της ΟΝΕ ως πολιτικό στόχο. Συνεπώς, η υιοθέτηση κοινής δημοσιονομικής πολιτικής διασφαλίζει την πολιτική αξιοπιστία και κοινωνική νομιμοποίηση της ΟΝΕ.

β) Θέτει ανώτατα όρια σε οικονομικά σύνολα, όπως το έλλειμμα, το δημόσιο χρέος ή τις δημόσιες δαπάνες, συμβάλλοντας με αυτό τον τρόπο στη δημοσιονομική σταθερότητα της Ένωσης.

γ) Διαδραματίζει σημαντικό ρόλο τόσο στην ανάπτυξη όσο και στη διόρθωση των οικονομικών αποκλίσεων, ιδιαίτερα, σε μία μη ολοκληρωμένη Νομισματική Ένωση, όπως αυτή της ΕΕ.

δ) Δεδομένου ότι πολύ επεκτατικές (ή υπερβολικά περιοριστικές) δημοσιονομικές πολιτικές ή/και συσσώρευση χρεών από ένα Κράτος - μέλος έχουν δυνητικές επιπτώσεις στα άλλα Κράτη - μέλη, οι κανόνες της δημοσιονομικής πολιτικής της ΕΕ διασφαλίζουν ότι οι μακροπρόθεσμες επιπτώσεις των εσωτερικών δημοσιονομικών αποφάσεων ενός Κράτους – μέλους δε θα μεταβιβαστούν και στα υπόλοιπα μέλη της Νομισματικής Ένωσης.

Ποιοι οι στόχοι της δημοσιονομικής πολιτικής της ΕΕ;

- i. Οικοδόμηση κοινού ισχυρού και αποδοτικού πλαισίου και κοινών στοχεύσεων μεταξύ των Κρατών – μελών της ΕΕ.
- ii. Συντονισμός των Κρατών – μελών ως προς την οικονομική προοπτική της Ένωσης.

ΠΡΟΣΟΧΗ! Παρόλο που η χάραξη και η εφαρμογή εξατομικευμένων οικονομικών πολιτικών (π.χ. φορολογία, προϋπολογισμός, εργασιακά και μισθοδοτικά ζητήματα) του εκάστοτε μέλους της ΕΕ εξακολουθούν να αποτελούν πεδίο δικής του ευθύνης, δηλαδή κάθε Κράτος παραμένει κυρίαρχο ως προς την οικονομική του πολιτική, το τελευταίο οφείλει, ταυτόχρονα, κατά τη διαδικασία διαμόρφωσης και υλοποίησής τους να συμμορφώνεται και να συντονίζεται προς τις επιταγές της δημοσιονομικής πολιτικής της Ένωσης.

- iii. Επιτήρηση των Κρατών – μελών της ΕΕ ως προς τη δημοσιονομική τους πειθαρχία και συμμόρφωση με τις δημοσιονομικές πολιτικές της Ένωσης.
- iv. Εντοπισμός, πρόληψη και διόρθωση προβληματικών οικονομικών τάσεων, όπως τα υπερβολικά δημοσιονομικά ελλείμματα ή τα επίπεδα δημόσιου

χρέους, τα οποία μπορούν να απειλήσουν την ανάπτυξη και να θέσουν σε κίνδυνο τις κρατικές οικονομίες και τις οικονομίες άλλων μελών ή εταίρων.

- v. Διατήρηση της μακροοικονομικής σταθερότητας και της σταθερότητας των τιμών εντός ευρωπαϊκής αγοράς.
- vi. Ανάδειξη της ΕΕ σε παγκόσμιο ανταγωνιστικό εταίρο στο πλαίσιο του ανταγωνισμού της ελεύθερης αγοράς.

Ισχύον θεσμικό πλαίσιο της δημοσιονομικής πολιτικής της ΕΕ

1) Η Συνθήκη του Μάαστριχτ

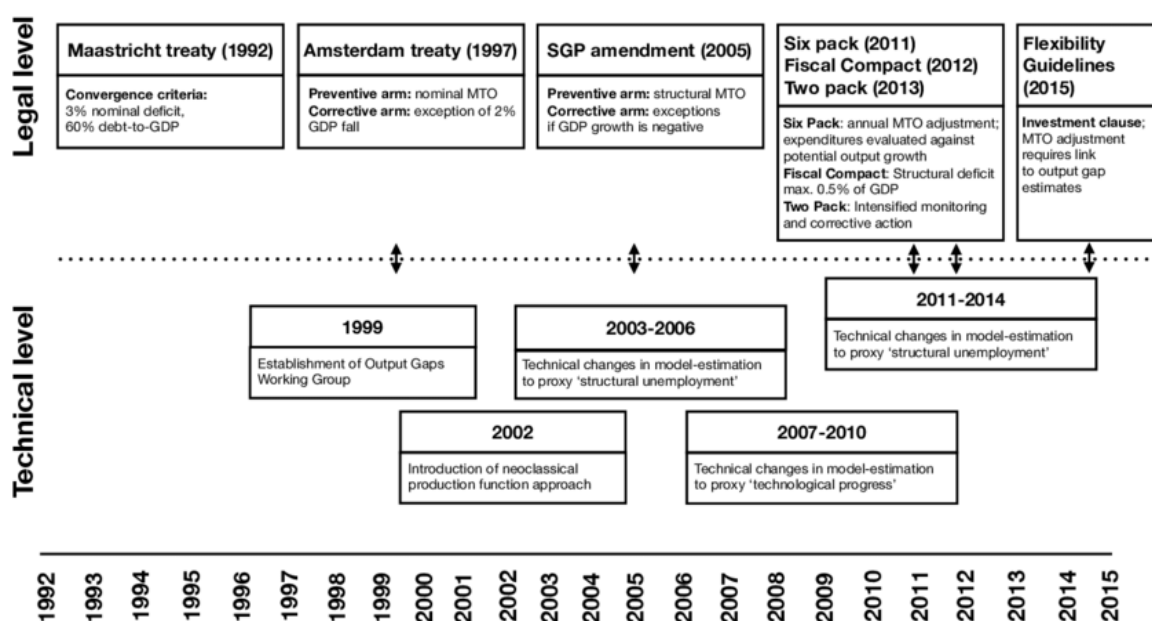
Στις 7 Φεβρουαρίου 1992 υπογράφηκε η Συνθήκη του Μάαστριχτ, η οποία τέθηκε σε ισχύ αργότερα, στις 1 Νοεμβρίου 1993, λόγω της μακράς διαδικασίας επικύρωσής της. Το περιεχόμενό της έθετε τα θεμέλια για την πραγματοποίηση μίας Οικονομικής και Νομισματικής Ένωσης σε τρία στάδια, αλλά και τα θεμέλια της διαμόρφωσης της σύγχρονης δημοσιονομικής πολιτικής της ΕΕ. (Πίνακας 1) Συγχρόνως συνοδεύονταν από αποκεντρωμένες δημοσιονομικές πολιτικές, οι οποίες διατηρούσαν μία αξιόπιστη ρήτρα μη διάσωσης, ένα χρήσιμο εργαλείο για τη διασφάλιση της δημοσιονομικής πειθαρχίας. Η ρήτρα προσδιοριζόταν στο "Πρωτόκολλο για τη διαδικασία υπερβολικού ελλείμματος" της ίδιας Συνθήκης, στο οποίο καθοριζόταν ως τιμές αναφοράς για το δημόσιο έλλειμμα και δημόσιο χρέος 3% και 60% αντίστοιχα.³

³ Το Πρωτόκολλο εξειδικεύτηκε με το Κανονισμό 3605/1993 στο περιεχόμενο του οποίου ορίστηκε ως δημόσιο έλλειμμα το παθητικό ισοζύγιο μεταξύ εσόδων και εξόδων και ως χρέος η ονομαστική αξία όλων των ακαθάριστων τρεχουσών υποχρεώσεων του δημοσίου (κεντρική διοίκηση, ΟΤΑ, ασφαλιστικά ταμεία, αλλά ΟΧΙ δημόσιες επιχειρήσεις και οργανισμοί). Από το περιεχόμενο των ορισμών προκύπτει ότι τα κριτήρια προσδιορισμού τους εδράζονται κατά βάση σε πολιτικές συμφωνίες μεταξύ των Κρατών – μελών και λιγότερο σε επιστημονικά τεκμήρια. Τα στοιχεία αυτά περιλαμβάνονται πλέον στο Πρωτόκολλο Νο12 της Συνθήκης για τη Λειτουργία της ΕΕ.

Ωστόσο, δεν επεξηγούσε με σαφήνεια τον όρο "δημοσιονομική αστάθεια", αλλά και τους δημοσιονομικούς στόχους της Κοινότητας.

Πίνακας 1

Σχηματική ανάπτυξη του πλαισίου δημοσιονομικής πολιτικής της ΕΕ σε νομικό και τεχνικό επίπεδο (1992-2015).

Source: Heimberger, Philipp and Kapeller, Jakob. "The power of economic models: The case of the EU's fiscal regulation framework" *Socio-Economic Review*. (12/2019)

2) Τι είναι το Σύμφωνο Σταθερότητας και Ανάπτυξης (SGP) και σε τι διακρίνεται;

Τον Ιούνιο του 1997 τα Κράτη – μέλη αποφάσισαν να ενδυναμώσουν τον έλεγχο και τον συντονισμό στις επιμέρους εθνικές δημοσιονομικές πολιτικές, καθώς και τον συντονισμό των εθνικών δημοσιονομικών και της δημοσιονομικής πολιτικής της τότε Κοινότητας, μέσω της ενίσχυσης των κανόνων που θεσπίστηκαν στη Συνθήκη του Μάαστριχτ Έτσι, υπέγραψαν το Σύμφωνο Σταθερότητας και Ανάπτυξης (ΣΣΑ), το

οποίο τέθηκε σε ισχύ τον Ιούλιο του επόμενου έτους. Ως θεμελιώδης συλλογιστική για την υπογραφή του τέθηκε η συγκρότηση ενός μηχανισμού συντονισμού οικονομικής πολιτικής μέσω της καθιέρωσης και εφαρμογής δημοσιονομικών κανόνων κοινά αποδεκτών από όλα τα Κράτη – μέλη, της θέσπισης ορίων στη διακριτική ευχέρεια των εθνικών αρχών, παρότι θα εξακολουθούσε να τους αποδίδεται η ευθύνη χάραξης των εθνικών δημοσιονομικών πολιτικών, σε συμμόρφωση πάντα προς τις ευρωπαϊκές δημοσιονομικές διατάξεις, και της επιβολής κυρώσεων σε περίπτωση παράβασης των κανόνων αυτών.

Στόχος του ΣΣΑ ήταν η καθιέρωση ενός συστήματος δημοσιονομικής πολιτικής, συμβατού προς τη νομισματική πολιτική της Ευρωπαϊκής Κεντρικής Τράπεζας, για τη διαμόρφωση υγιών δημόσιων οικονομικών, τα οποία θα λειτουργούσαν ως μέσο ενίσχυσης των συνθηκών μακροοικονομικής σταθερότητας, και επομένως της αξιοπιστίας, των τιμών και της ισχυρής αειφόρου ανάπτυξης που ευνοεί τη δημιουργία θέσεων εργασίας.

Κεντρική οικονομική ιδέα του ΣΣΑ ήταν ότι όταν τα Κράτη – μέλη παρουσίαζαν ισχυρή αναπτυξιακή δυναμική, θα έπρεπε να παραμείνουν φειδωλά στις δαπάνες τους, δημιουργώντας ταμειακά αποθέματα για τις περιόδους ύφεσης, ενώ για τη διάρκεια των τελευταίων κρινόταν θεμιτή η χαλάρωση της αυστηρότητας στις δαπάνες και η ανοχή μικρού ελλείμματος, ώστε να λειτουργήσει ως καταλύτης της οικονομικής δραστηριότητας και της πραγματικής οικονομίας. Η κεντρική αυτή αντίληψη εκφράστηκε στο ΣΣΑ σε δύο σκέλη:

α) ο προληπτικός βραχίονας (preventive arm), που τέθηκε σε ισχύ το 1998 και αποσκοπούσε στην διατήρηση του εξορθολογισμού των δημοσίων οικονομικών κάθε μέλους, μέσω της εφαρμογής ενός συστήματος πολυμερούς εποπτείας,

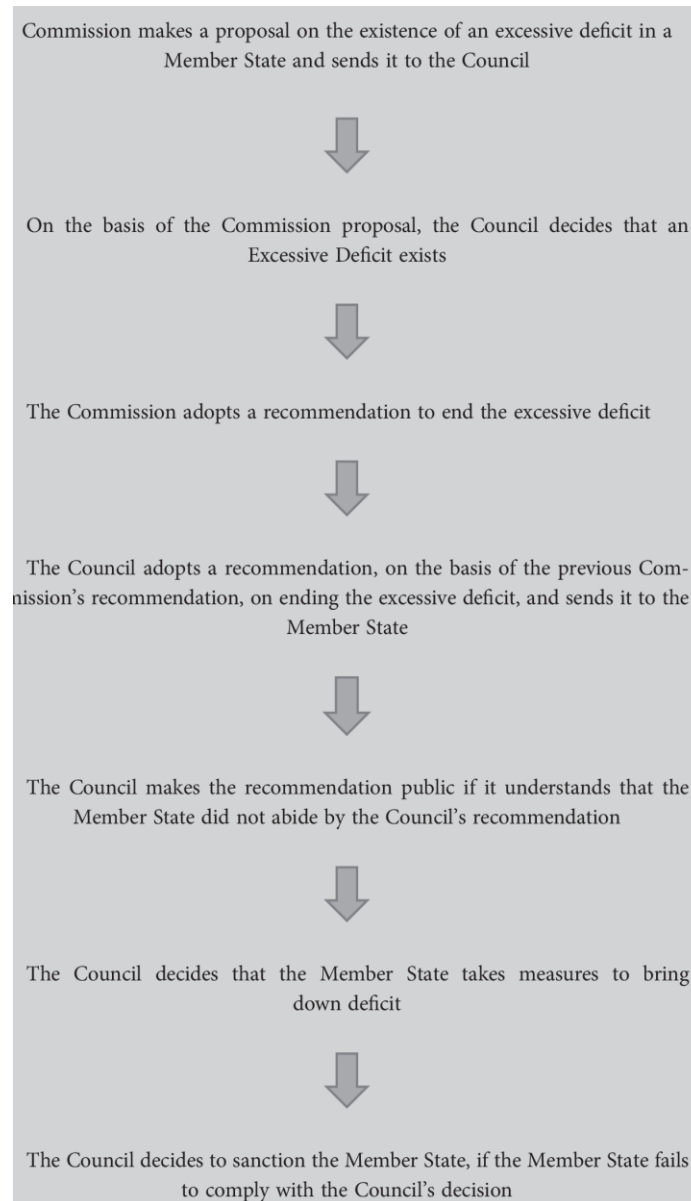
λειτουργώντας ως μηχανισμός έγκαιρης προειδοποίησης. Συγκεκριμένα, καθόριζε προληπτικές παραμέτρους για τον δημοσιονομικό σχεδιασμό και τις πολιτικές των Κρατών – μελών. Μέσω των παραμέτρων επιδιώκονταν η διασφάλιση της εφαρμογής βιώσιμων δημοσιονομικών πολιτικών στον οικονομικό κύκλο (κάθε κύκλος ξεκινά τον Νοέμβριο κάθε έτους). Η βιωσιμότητα μπορούσε να επιτευχθεί μέσω της υλοποίησης του εκάστοτε εθνικού μεσοπρόθεσμου δημοσιονομικού στόχου⁴, προκειμένου να εξασφαλιστεί η δημοσιονομική πειθαρχία που απαιτούνταν εντός του πλαισίου της Κοινότητας. Ουσιαστικότερη παράμετρος υπήρξε εκείνη που καθόριζε ότι τα Κράτη – μέλη όφειλαν να διατηρούν "σχεδόν ισοσκελισμένες ή πλεονασματικές" δημοσιονομικές θέσεις αναφορικά με το όριο ελλείμματος του 3%.

β) ο διορθωτικός βραχίονας (corrective arm), που τέθηκε σε ισχύ το 1999 και του οποίου στόχος ήταν να διασφαλίσει ότι τα Κράτη - μέλη λάμβαναν κατάλληλα διορθωτικά μέτρα εάν το έλλειμμα του εθνικού τους προϋπολογισμού ή το δημόσιο χρέος υπερβούν τις τιμές αναφοράς της Συνθήκης κατά 3% και 60% του ΑΕΠ αντιστοίχως, λειτουργώντας ως μηχανισμός επιβολής προς ταχεία αποκατάσταση της δημοσιονομικής σταθερότητας. Ασφαλώς, η απόκλιση αυτή θα έπρεπε να παρουσιάζει χαρακτηριστικά μονιμότητας, για τον εντοπισμό των οποίων αρμόδια ήταν σε αρχικό στάδιο η Ευρωπαϊκή Επιτροπή. (βλ. Πίνακα 2 για τη διαδικασία διαχείρισης υπερβολικού ελλείμματος).

⁴ Ως μεσοπρόθεσμος δημοσιονομικός στόχος ορίζεται ένας μεσοπρόθεσμος σκοπός, που παρέχει τη δυνατότητα σε μία κυβέρνηση να διατηρεί σε βιώσιμα επίπεδα το δημοσιονομικό χρέος, ενώ ταυτόχρονα διαθέτει περιθώριο ελιγμών, οι οποίοι λειτουργούν ως δικλείδα ασφαλείας ενάντια στην παραβίαση των δημοσιονομικών κανόνων της ΕΕ. Οι μεσοπρόθεσμοι στόχοι επικαιροποιούνται ανά τριετία. Ωστόσο, η επικαιροποίησή τους μπορεί να είναι τακτικότερη στην περίπτωση που ένα Κράτος υποστεί διαρθρωτική μεταρρύθμιση, η οποία επηρεάζει σημαντικά τα δημόσια οικονομικά του.

Πίνακας 2

Ευρύτερο πλαίσιο της ισχύουσας διαδικασίας διαχείρισης υπερβολικού ελλείμματος στο πλαίσιο του ΣΣΑ

Estella, A. The Stability and Growth Pact under the Crisis – and Beyond. *In Legal Foundations of EU Economic Governance*. (2018): p. 160-195.

Τόσο ο σχεδιασμός όσο και η λειτουργία του ΣΣΑ το καθιστούσαν μία μορφή Ανοιχτής Μεθόδου Συντονισμού, η οποία ενίσχυε τη δυναμική της ύπαρξης υπερεθνικών οργάνων, όχι μόνο στη διαδικασία καθορισμού και διαχείρισης

υπερβολικού ελλείμματος, αλλά προκρίθηκε να εκχωρούνται σε αυτά αρμοδιότητες σχεδιασμού και επιβολής μέσω νομικά προβλεπόμενων διαδικασιών. Η μέθοδος αυτή καθιερώθηκε στα πλαίσια της στρατηγικής της Λισαβόνας ως μηχανισμός εναλλακτικός στην κοινοτική μέθοδο που έχει ως στόχο τη δημιουργία κοινοτικού κεκτημένου μέσω νομοθετικών ρυθμίσεων πρωτογενούς και δευτερογενούς δικαίου της ΕΕ.

Η αποδοχή μιας μεθόδου αυτής της φύσεως ήγειρε, όπως ήταν αναμενόμενο, ισχυρές συγκρούσεις αναφορικά με τη νομική ισχύ του ΣΣΑ. Κι αυτό διότι επρόκειτο για ένα ιδιότυπο σχήμα ρυθμίσεων, οι οποίες συνιστούσαν ένα κράμα πρωτογενούς δικαίου της ΕΕ, διατάξεων κανονισμών και Ψηφισμάτων. Υπό το πρίσμα της πολιτικής του σημασίας το ΣΣΑ εξέφραζε την δέσμευση των Κρατών, τα οποία το είχαν προσυπογράψει. Ωστόσο, σύμφωνα με το Άρθρο 288 ΣΛΕΕ τα Ψηφίσματα δεν περιλαμβάνονται στα νομικά εργαλεία της Ένωσης, πράγμα το οποίο συνεπαγόταν πως το ΣΣΑ δεν είχε νομική ισχύ, αφού δεν αποτελούσε κείμενο κανονιστικού χαρακτήρα. Από την άλλη πλευρά, η μερίδα των υπερασπιστών της νομικής υπόστασης του Συμφώνου ισχυριζόταν ότι η δεσμευτική σημασία την οποία είχε λάβει το ΣΣΑ του προσέδιδε μία συνταγματικού βεληνεκούς υπόσταση, καθώς η τήρησή του συνιστούσε απαραίτητη προϋπόθεση για την επίτευξη και τη λειτουργία της ΟΝΕ.

Καθώς μετά το 2000 οι ρυθμοί ανάπτυξης ορισμένων Κρατών – μελών έφθιναν αισθητά, άρχισε να φθίνει και η δημοσιονομική τους ισορροπία, αυξάνοντας το δημοσιονομικό έλλειμμα σε επίπεδα άνω του 3%, αρχής γενομένης από την Πορτογαλία το 2001⁵. Η κατάσταση αυτή συνέβαλε έμμεσα στην επιβεβαίωση και

⁵ Ακολούθησαν Γαλλία και Γερμανία το 2002, Ολλανδία και Ελλάδα το 2003 και Ιταλία το 2004. Συνεπώς 5 από τα 12 Κράτη – μέλη της Νομισματικής Ένωσης, όπως αυτή ήταν διαρθρωμένη το

συνακόλουθα παγίωση της "συνταγματικής" ισχύος του Συμφώνου. Αυτή αναδείχθηκε όταν προέκυψε μία διαφωνία μεταξύ της Ευρωπαϊκής Επιτροπής και του Συμβουλίου Υπουργών αναφορικά με τη λειτουργία του ΣΣΑ, την οποία κλήθηκε να επιλύσει το Δικαστήριο των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων (ΔΕΚ). Συγκεκριμένα, το Νοέμβριο του 2002 και τον Απρίλιο του 2003 η Επιτροπή διαπίστωσε υπερβολικό του επιτρεπόμενου βάσει του ΣΣΑ δημοσιονομικού ελλείμματος για τη Γερμανία και τη Γαλλία αντίστοιχα. Τότε το Συμβούλιο επιβεβαίωσε την ύπαρξη ελλείμματος και κάλεσε τα δύο κράτη να λάβουν τα απαραίτητα μέτρα. Καθώς, όμως, τα Κράτη αυτά δεν συμμορφώθηκαν η Επιτροπή κάλεσε το Συμβούλιο να τους αποστείλει επίσημη προειδοποίηση. Έπειτα από ψηφοφορία, η οποία τελικά αποδείχθηκε ότι δεν ήταν σύμφωνη προς τις κείμενες διατάξεις, καθώς σε αυτήν συμμετείχαν όλα τα Κράτη – μέλη της Ένωσης, ενώ έπρεπε να ψηφίσουν μόνο αυτά που εντάσσονταν στην ΟΝΕ, το Συμβούλιο δεν υιοθέτησε τις συστάσεις της Επιτροπής, ενώ παράλληλα, κατέληξε σε Συμπεράσματα για τα δύο Κράτη με τα οποία αποδεχόταν της διακηρύξεις των κυβερνήσεών τους για μείωση του ελλείμματος.

Τότε η Επιτροπή αποφάσισε να προσφύγει στο ΔΕΚ με αιτήματα: α) την ακύρωση της απόφασης του Συμβουλίου να μην υιοθετήσει τις συστάσεις και β) να ακυρωθούν τα Συμπεράσματα του Συμβουλίου στο βαθμό που αναστέλλουν τη διαδικασία και προσφεύγουν σ' ένα χειρισμό που δεν άπτεται της ΣυνθΕΚ (νυν ΣΛΕΕ). Το ΔΕΚ έκρινε το πρώτο αίτημα ως απαράδεκτο, καθώς το ότι το Συμβούλιο δεν έλαβε απόφαση, δε συνιστούσε πράξη που μπορούσε να ελεγχθεί δικαστικά στο πλαίσιο του Άρθρου 230 ΣυνθΕΚ, αλλά αδυναμία υιοθέτησης πράξης, η οποία θα μπορούσε να ελεγχθεί δικαστικά ως παράλειψη βάσει του Άρθρου 232 ΣυνθΕΚ, πράγμα, όμως, που δε ζήτησε η Επιτροπή.

2005, είχαν εμφανίσει υψηλότερα του επιτρεπόμενου, βάσει του Συμφώνου Σταθερότητας και Ανάπτυξης, δημοσιονομικά ελλείμματα.

Από την άλλη πλευρά, το δεύτερο αίτημα κρίθηκε από το ΔΕΚ ως παραδεκτό, καθώς τα Συμπεράσματα του Συμβουλίου παρήγαν έννομα αποτελέσματα και ουσιαστικά δεν επικύρωναν απλώς υφιστάμενες πραγματικές καταστάσεις. Έτσι, κρίθηκε ότι το Συμβούλιο απέκλινε από τη διαδικασία, όπως αυτή οριζόταν από το Άρθρο 104 ΣυνθΕΚ, επιτρέποντας στα εμπλεκόμενα Κράτη να αναλάβουν δεσμεύσεις που δεν περιλαμβάνονταν στις προτάσεις της Επιτροπής, και τροποποιούσαν και το περιεχόμενο των συστάσεων που τους είχε κάνει το ίδιο το Συμβούλιο λίγο νωρίτερα.

Η αξιοποίηση του ΔΕΚ ως επιδιαιτητή σε πολιτικής φύσεως τριβές που αφορούσαν το ΣΣΑ είχε ως απόρροια τη ανάδειξη της απόφασής του σε μία νομική βάση για τη δεσμευτική "συνταγματική" υπόσταση του ΣΣΑ, της οποίας οι διαδικασίες είναι προδιαγεγραμμένες και δεν δύνανται να παρερμηνευθούν, από κανένα Κράτος, παρά την ισχύ του. Ωστόσο, η συγκεκριμένη απόφαση οδήγησε ένα νομικό και πολιτικό αδιέξοδο υπό την έννοια ότι το Σύμφωνο δεν παρείχε κανένα βαθμό διακριτικής ευχέρειας στο Συμβούλιο Υπουργών και πρωτίστως, ανέδειξε το δημοκρατικό έλλειμμα της Ένωσης, κατά το οποίο η συμμετοχή στην ΟΝΕ σήμαινε απώλεια μέρους της εθνικής κυριαρχίας των μελών και περιορισμό στις διαθέσιμες επιλογές άσκησης δημοσιονομικής πολιτικής κάθε Κράτους στο εσωτερικό του.

Ως αποτέλεσμα των παραπάνω κρίθηκε απαραίτητη, κυρίως με πρωτοβουλία της Γαλλίας και της Γερμανίας, η διόρθωση του ΣΣΑ. Αυτή υλοποιήθηκε το 2005 και στα δύο σκέλη του Συμφώνου με τους Κανονισμούς 1055/2005 και 1056/2005, οι οποίοι αναθεωρούσαν τους πρότερους Κανονισμούς 1466/97 και 1467/97 κατ' αντιστοιχία. Στόχος ήταν να αποκτήσει το ΣΣΑ μεγαλύτερο βαθμό ευελιξίας και να ενισχυθεί η οικονομική λογική έναντι της διαδικαστικής, ώστε να ανταποκρίνεται αποτελεσματικότερα και αποδοτικότερα στις επιμέρους εθνικές δημοσιονομικές συνθήκες των Κρατών – μελών, να ενισχυθεί η συμμετοχή των εθνικών αρχών στις

σχετικές διαδικασίες και να καταστούν οι δημοσιονομικοί κανόνες περισσότερο αξιόπιστοι.

Ως αποτέλεσμα έγιναν οι εξής μεταβολές:

α) στο προληπτικό σκέλος (preventive arm):

- **Παρουσίαζε διαφοροποιημένους μεσοπρόθεσμους στόχους.** Η αρχή βάσει της οποίας τα Κράτη – μέλη όφειλαν να διατηρούν "σχεδόν ισοσκελισμένες ή πλεονασματικές" του 3% δημοσιονομικές θέσεις αντικαταστάθηκε από μία νέα, πιο ευέλικτη, προσέγγιση σύμφωνα με την οποία **κάθε κράτος μέλος θα παρουσίαζε τους δικούς του μεσοπρόθεσμους στόχους, διατηρώντας απλά ένα περιθώριο ασφαλείας σε σχέση με το όριο ελλείμματος 3%.**
- **Εισήγαγε νέες διατάξεις σχετικά με την προσπάθεια προσαρμογής που έπρεπε να καταβάλει κάθε Κράτος για την επίτευξη των μεσοπρόθεσμων στόχων του,** προκρίνοντας ότι θα ήταν φρονιμότερο οι περισσότερες προσπάθειες να καταβάλλονται σε ευνοϊκές οικονομικά περιόδους και ενδεχομένως λιγότερο σε δύσκολες στιγμές.
- **Οι μεσοπρόθεσμοι στόχοι και η πορεία προσαρμογής προς αυτούς θα καθορίζονταν εφεξής με κυκλικά προσαρμοσμένους όρους, χωρίς τα έκτακτα και προσωρινά μέτρα, προκειμένου να εξασφαλιστεί ότι το Σύμφωνο εστίαζε στη διαρθρωτική δημοσιονομική κατάσταση.** Η προσαρμογή είχε ως σημείο αναφοράς σε ποσοστά το 0,5% ΑΕΠ ετησίως.
- **Ως ανώτατο όριο του μεσοπρόθεσμου στόχου των Κρατών της Ευρωζώνης ή των Κράτων - μελών του Ευρωπαϊκού Μηχανισμού Συναλλαγματικών Ισοτιμιών ορίστηκε το 1,0% του ΑΕΠ αναφορικά με το διαρθρωτικό έλλειμμα στην περίπτωση που το Κράτος συνδύαζε χαμηλά**

επίπεδα χρέους και υψηλό δυνητικό ρυθμό ανάπτυξης. Αν συνέβαινε το αντίθετο ή εάν υπήρχε η πιθανότητα το Κράτος να αντιμετωπίσει μακροπρόθεσμα ζητήματα βιωσιμότητας του χρέους του, τότε το όριο θα αυξανόταν, κυμαινόμενο μεταξύ "ισορροπίας ή πλεονάσματος".

- **Λαμβάνονταν υπόψη οι δημοσιονομικές επιπτώσεις των μεγάλων διαρθρωτικών μεταρρυθμίσεων από την κυκλική διάρθρωση και τα εκάστοτε έκτακτα προσωρινά μέτρα.**

β) στο διορθωτικό σκέλος (corrective arm):

- Βάσει των διατάξεων του αρχικού Συμφώνου, ένα έλλειμμα άνω του 3% του ΑΕΠ δεν θεωρούνταν απαραίτητα υπερβολικό εάν μπορεί να αποδειχθεί ότι η υπέρβαση αποτελούσε εξαίρεση (π.χ. αν προέκυπτε από μια "σοβαρή οικονομική ύφεση"). Το τροποποιημένο Σύμφωνο κατέστησε λιγότερο αυστηρό αυτό το πλαίσιο, με αποτέλεσμα **κάθε αρνητικός ρυθμός ανάπτυξης, ή ακόμα και μια περίοδος θετικής αλλά πολύ χαμηλής ανάπτυξης, σε σύγκριση με την συνολική κρατική απόδοση, να μπορεί να θεωρηθούν εξαιρετικά.**
- Προσδιόριζε με σαφήνεια έναν μακροσκελή κατάλογο "**άλλων συναφών παραγόντων**" που έπρεπε να λαμβάνονται υπόψη κατά την αξιολόγηση των εξελίξεων του ελλείμματος στο πλαίσιο της διαδικασίας υπερβολικού ελλείμματος (ΔΥΕ). Αυτοί δεν προσδιορίζονταν στην πρωταρχική μορφή του Συμφώνου.
- Η ουσιαστικότερη αναθεώρηση αφορούσε τις προθεσμίες για τη **διόρθωση των υπερβολικών ελλειμμάτων.** Ως προεπιλεγμένη προθεσμία για τη διόρθωση υπερβολικού ελλείμματος διατηρήθηκε το **"έτος μετά τον**

προσδιορισμό του, εκτός εάν υπάρχουν ειδικές περιστάσεις". Οι τελευταίες, παρότι δεν διευκρινίζονταν στην πρότερη μορφή του Συμφώνου, απέκτησαν σαφή προσανατολισμό και περιεχόμενο μέσω του προσδιορισμού των "άλλων συναφών παραγόντων" στην αναθεωρημένη εκδοχή του, βάσει των οποίων μπορούσε πλέον να καθοριστεί αν συνέτρεχαν. Συγχρόνως, η αρχική προθεσμία για τη διόρθωση υπερβολικού ελλείμματος όφειλε να καθοριστεί με τέτοιο τρόπο ώστε να απαιτείται για αυτήν η ελάχιστη δημοσιονομική προσαρμογή ύψους 0,5% του ΑΕΠ ετησίως. Ασφαλώς, κάθε Κράτος – μέλος μπορούσε σε ετήσια βάση να αναθεωρεί τη συγκεκριμένη προθεσμία, εφόσον έκρινε ότι, παρόλο που έλαβε όλα τα απαραίτητα μέτρα, οι δημοσιονομικοί του στόχοι δεν εκπληρώνονταν, λόγω απροσδόκητων δυσμενών συνθηκών.

Σε μία πρώτη ανάγνωση, οι τροποποιήσεις του 2005 θεωρήθηκαν ότι κατέστησαν το ΣΣΑ ρεαλιστικότερο μεταβάλλοντάς το από μία στατική, σχεδόν αποκλειστικά νομικιστική διατύπωση δημοσιονομικών δεδομένων των Κρατών σε μία ευέλικτη μέθοδο, η οποία επέτρεπε την διαμόρφωση της εξελικτικής προοπτικής ενός Κράτους δια μέσου της δημοσιονομικής του πορείας. Απαραίτητη προϋπόθεση για την ορθή αξιοποίησης της νέας του δυναμικής ήταν να αντιληφθούν τα αρμόδια όργανα που το χρησιμοποιούσαν ότι το Σύμφωνο δε συνιστούσε αυτοσκοπό, δηλαδή δεν όφειλε η ΕΕ να υπηρετεί τις σκοπιμότητες του ΣΣΑ, αλλά το τελευταίο δημιουργήθηκε, ώστε να υπηρετήσει το όραμα της Ευρωπαϊκής Ολοκλήρωσης και την οργάνωση και τη λειτουργία της ΕΕ.

Αξίζει να σημειωθεί ότι μετά το 2010 ο βαθμός ευελιξίας του ΣΣΑ ενισχύθηκε περισσότερο με κορύφωση το 2015, όταν η Ευρωπαϊκή Επιτροπή εξέδωσε ένα σύνολο τρόπων εφαρμογής του με γνώμονα την επίτευξη την ανάπτυξης και του

υψηλού βαθμού εργασιακής απασχόλησης εντός ΕΕ, μέσω της ενίσχυσης της σχέσης μεταξύ των μεταρρυθμίσεων και της δημοσιονομικής υπευθυνότητας αναφορικά με τις επενδύσεις. Βέβαια, οι περισσότερες από τις πτυχές του βαθμού και του τρόπου ευελιξίας του ΣΣΑ (π.χ. ποιες είναι οι ευνοϊκές οικονομικά περίοδοι και ποιες όχι), καθώς και της μορφής και του περιεχομένου των Προγραμμάτων Σταθερότητας και Σύγκλισης, αποσαφηνίζονται στον λεγόμενο "Κώδικα δεοντολογίας", που αποτελεί γνωμοδότηση της Επιτροπής Οικονομικών και Δημοσιονομικών Υποθέσεων (ΟΔΕ) και του οποίου η τελευταία αναθεώρηση έγινε το Μάιο του 2017.

3) Η πρώτη τροποποίηση του Συμφώνου Σταθερότητας και Ανάπτυξης για την αντιμετώπιση της οικονομικής κρίσης ('6 – Pack')

Η περαιτέρω μετεξέλιξη του χαρακτήρα του ΣΣΑ από στατικό σε δυναμικό επήλθε με το "Εξάπτυχο". Όταν ξέσπασε η οικονομική κρίση, μία από τις προτάσεις που κατέθεσε η Επιτροπή για τον περιορισμό των συνεπειών της, ήταν να την αντιμετωπίσει η ΕΕ με όρους πραγματικής οικονομίας. Ωστόσο, μέχρι τότε, οι διαδικασίες της Ένωσης, τόσο ως προς το εύρος και το είδος των επιλογών χρηματοδότησης των τομέων πολιτικής της, όσο και ως προς τη δυνατότητα εκταμίευσης των σχετικών πόρων διακρίνονταν από ένα αμιγώς στείρο και γραφειοκρατικό πνεύμα, το οποίο δεν προήγαγε τον ουσιαστικό πολιτικό διάλογο. Ως αποτέλεσμα, άρχισε να αναδεικνύεται η ανάγκη ενίσχυσης της ευελιξίας των πολιτικών της Ένωσης και μείωσης του χρόνου λήψης και επεξεργασίας των αποφάσεων.

Το Σεπτέμβριο του 2011, εν μέσω θεσμικής, οικονομικής και νομισματικής ανασφάλειας, το ΣΣΑ καθίσταται πιο ολοκληρωμένο και προβλέψιμο, με σημαντική ενίσχυση των κανόνων οικονομικής διακυβέρνησης της ΕΕ, μέσω μιας συλλογής

νέων νομοθετικών εργαλείων, πέντε κανονισμών και μίας οδηγίας, γνωστών με το όνομα “Έξάπτυχο” (Six – Pack). Αυτό ενίσχυε τη διάρθρωση του προληπτικού βραχίονα υπό το πρίσμα της θέσπισης ενός συστήματος μακροοικονομικής εποπτείας με στόχο την έγκαιρη προειδοποίηση για τις μακροοικονομικές ισορροπίες μεταξύ των Κρατών – μελών της ΕΕ και τελικά, τη μείωση αυτών, ενώ, συγχρόνως κατέστησε περισσότερο λειτουργικά τα κριτήρια δημοσιονομικού χρέους του διορθωτικού βραχίονα. Το “Έξάπτυχο” τέθηκε σε ισχύ τον Δεκέμβριο του ίδιου έτους και κύρια σημεία του είναι :

Αναφορικά με τον προληπτικό βραχίονα

A) η προσθήκη της τιμής αναφοράς για τις δαπάνες στην αξιολόγηση της δημοσιονομικής κατάστασης των Κρατών – μελών της ΕΕ, αποσκοπώντας στη διόρθωση ανεπαρκών διορθωτικών προσπαθειών τους στην πορεία επίτευξης των μεσοπρόθεσμων στόχων τους, οι οποίοι καθορίζουν ένα ανώτατο όριο στην ετήσια αύξηση των δημοσίων δαπανών.

B) η θέσπιση ενός κανόνα δαπανών, ώστε τα έκτακτα έσοδα που είναι απόρροια των περιόδων ανάπτυξης να μην τροφοδοτούν τις υπερβολικές κυβερνητικές δαπάνες, στοιχείο που παρατηρήθηκε εκτενώς πριν από την οικονομική κρίση.

Γ) η σταδιακή και αυτόματη εισαγωγή οικονομικών κυρώσεων ύψους μέχρι το 0,5% του ΑΕΠ για τα Κράτη - μέλη, τα οποία δεν συμμορφώνονται.

Δ) η εισαγωγή της διαδικασίας ψηφοφορίας της αντίστροφης ειδικής πλειοψηφίας, η οποία παραχωρεί το δικαίωμα καταψήφισης των κυρώσεων, που προτείνει η Επιτροπή, από το Συμβούλιο.

ΣΤ) την οργάνωση του ελέγχου των δημοσιονομικών και οικονομικών πολιτικών στη βάση του Ευρωπαϊκού Εξαμήνου. Αυτό θεσπίστηκε το 2010 ως ένας κύκλος συντονισμού της οικονομικής και δημοσιονομικής πολιτικής εντός της ΕΕ. Κατά τη διάρκειά του τα Κράτη – μέλη παρουσιάζουν στην Ευρωπαϊκή Επιτροπή και το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο τη μεσοπρόθεσμη δημοσιονομική τους στρατηγική, δηλαδή τον τρόπο με τον οποίο το καθένα σκοπεύει να επιτύχει ή να διασφαλίσει μεσοπρόθεσμα μια υγιή δημοσιονομική κατάσταση σε ευθυγράμμιση πάντα προς τους στόχους και τους κανόνες που έχουν συμφωνηθεί σε ενωσιακό επίπεδο. Το πλάνο της μεσοπρόθεσμης δημοσιονομικής πολιτικής κάθε Κράτους – μέλους της ΕΕ περιλαμβάνει:

1) **«εθνικά προγράμματα μεταρρυθμίσεων»:** υποβάλλονται από **όλα** τα Κράτη – μέλη της ΕΕ. Σε αυτό κάθε Κράτος - μέλος περιγράφει το σχέδιο των διαρθρωτικών του μεταρρυθμίσεων για την προαγωγή της ανάπτυξης και της απασχόλησης, όπως αυτές καθορίζονται από τις πέντε στοχεύσεις της στρατηγικής «Ευρώπη 2020». Για την έγκρισή τους καθιερώθηκαν από το "Εξάπτυχο" νέα ελάχιστα πρότυπα.

2) **«προγράμματα σταθερότητας»:** με αυτόν τον τρόπο καλούνται οι καθαυτές μεσοπρόθεσμες δημοσιονομικές στρατηγικές των Κρατών – μελών **ΜΟΝΟ** της **Ευρωζώνης**. Οι προϋποθέσεις υλοποίησής τους είναι οι ελάχιστες που χρειάζονται για να διασφαλίζεται η δημοσιονομική σταθερότητα στη ζώνη του ενιαίου νομίσματος. Από την υποβολή προγραμμάτων σταθερότητας εξαιρούνται τα Κράτη - μέλη της Ευρωζώνης που λαμβάνουν χρηματοοικονομική ενίσχυση η οποία συνδέεται με προγράμματα οικονομικής προσαρμογής.

3) **«προγράμματα σύγκλισης»:** με αυτόν τον τρόπο καλούνται οι καθαυτές μεσοπρόθεσμες δημοσιονομικές στρατηγικές των Κρατών – μελών που **ΔΕΝ**

ανήκουν στην Ευρωζώνη και δεν έχουν πάγια απαλλαγή από την υιοθέτηση του ευρώ. Η υλοποίησή τους περιλαμβάνει περισσότερες ρήτρες από εκείνες των προγραμμάτων σταθερότητας, αποσκοπώντας στη συμμόρφωση-σύγκλιση των Κρατών αυτών προς τις διατάξεις του ΣΣΑ. Η συγκεκριμένη συμμόρφωση συνιστά αναπόσπαστο τμήμα της επίτευξης της δημοσιονομικής βιωσιμότητας που απαιτείται για κάθε Κράτος, ώστε να ενταχθεί στην Ευρωζώνη.

Μετά την υποβολή των ανωτέρω προγραμμάτων το Συμβούλιο σε συνεργασία με την Επιτροπή και την ΟΔΕ αναλαμβάνουν την αξιολόγηση αυτών. Στη συνέχεια το Συμβούλιο εκδίδει γνωμοδότηση για τα προγράμματα, βάσει συστάσεων της Επιτροπής και έπειτα από διαβούλευση με την ΟΔΕ. Τα Κράτη – μέλη αξιοποιούν τη συγκεκριμένη γνωμοδότηση, διαρθρώνοντας το οριστικό πρόγραμμα της δημοσιονομικής τους πολιτικής σε ευθυγράμμιση με αυτήν με την Επιτροπή και το Συμβούλιο να διατηρούν εποπτικό ρόλο επί της εφαρμογής τους.

Αναφορικά με τον διορθωτικό βραχίονα

A) η παροχή της δυνατότητας να ενεργοποιηθεί η ΔΥΕ εάν το δημόσιο χρέος υπερβαίνει το όριο του 60% του ΑΕΠ ή εάν δεν μειώνεται με ικανοποιητικό ρυθμό σε βάθος τριετίας. Αυτό ακολούθησε την παρατήρηση ότι η δημοσιονομική εποπτεία πριν από την κρίση είχε δώσει ανεπαρκή προσοχή στην εξέλιξη του χρέους.

B) η έγκαιρη προειδοποίηση από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή προς το αποκκλίνον Κράτος – μέλος για τις μακροοικονομικές τους ανισορροπίες, με την οποία ζητά από το τελευταίο να καταρτίσει εντός 6 μηνών ένα πλάνο δράσης, με σαφές χρονοδιάγραμμα και διαδικασία εφαρμογής για τη μείωση του ελλείμματος αυτού . Εάν το τελευταίο δεν ανταποκριθεί, του δίνεται παράταση 2 μηνών.

Γ) η δυνατότητα επιβολής κυρώσεων με τη μορφή επιτόκιας κατάθεσης ύψους **0,2% του ΑΕΠ του προηγούμενου έτους** για τα Κράτη - μέλη της ΕΕ, τα οποία εξακολουθούν να μη λαμβάνουν τα απαραίτητα διορθωτικά μέτρα, παρά τη σύσταση. Οι κυρώσεις συμπεριλαμβάνουν και τα πρόστιμα για τη χειραγώγηση των στοιχείων του χρέους ή του ελλείμματος.

Δ) το δικαίωμα ψηφοφορίας του Συμβουλίου με αντίστροφη ειδική πλειοψηφία αναφορικά με την επιβολή των κυρώσεων ισχύει και στο πλαίσιο του διορθωτικού βραχίονα.

4) Η δεύτερη τροποποίηση του Συμφώνου Σταθερότητας και Ανάπτυξης για την αντιμετώπιση της οικονομικής κρίσης ("2 – Pack")

Η διεύρυνση της δημοσιονομικής κρίσης στην Ευρώπη, κατέστησε αναγκαία το Φεβρουάριο του 2013, την υπογραφή του "Δίπτυχου" (Two – Pack), ως συμπλήρωμα και ολοκλήρωση στο ΣΣΑ και το “Εξάπτυχο”. Πρόκειται για δύο κανονισμούς που σχετίζονται με την επίβλεψη και τον έλεγχο του δημοσιονομικού κύκλου εντός της Ευρωζώνης, οι οποίοι ενδυναμώνουν περισσότερο τη δημοσιονομική εποπτεία προς το πεδίο των μακροοικονομικών ανισορροπιών. Ως κομβικής σημασίας στόχευσή του τέθηκε η διασφάλιση ότι η υψηλού βαθμού οικονομική αλληλεξάρτηση θα επιφέρει αυξανόμενη ευημερία για όλους σε περιόδους δημοσιονομικής σταθερότητας και ευρύτερο διαμοιρασμό των βαρών μεταξύ των Κρατών – μελών σε δυσχερείς περιόδους. Πιο αναλυτικά το "Δίπτυχο" προβλέπει:

- i. **την αναγνώριση των ειδικών αναγκών των Κρατών - μελών της Ευρωζώνης που αντιμετωπίζουν σοβαρή οικονομική πίεση.** Έτσι, τα διακρίνει σε εκείνα που λαμβάνουν χρηματοδοτική συνδρομή και εκείνα που εξέρχονται από ένα πρόγραμμα οικονομικής βοήθειας.

- ii. **την υποβολή σχεδίων εθνικών προϋπολογισμών στην Επιτροπή έως τις 15 Οκτωβρίου, ώστε εκείνη στη συνέχεια να δύναται να υποδείξει τυχόν απαραίτητες αλλαγές, δίχως τα Κράτη – μέλη να υποχρεούνται να τις ακολουθήσουν**, με στόχο οι προϋπολογισμοί να βρίσκονται σε συμμόρφωση με τα καθιερωμένα πρότυπα της δημοσιονομικής διακυβέρνησης της ΕΕ. Η Επιτροπή γνωμοδοτεί για κάθε σχέδιο προϋπολογισμού το αργότερο έως τις 30 Νοεμβρίου και σε περιπτώσεις μη συμμόρφωσης ζητά από το εκάστοτε Κράτος – μέλος να υποβάλλει ένα αναθεωρημένο σχέδιο.
- iii. **τη δημοσίευση από την Επιτροπή μιας συνολικής αξιολόγησης των δημοσιονομικών προοπτικών**, σχετικά με τους εθνικούς προϋπολογισμούς και τη ζώνη του ευρώ, για το προσεχές έτος. Αυτή διευκολύνουν τις συζητήσεις στο Eurogroup.
- iv. **τη θέσπιση ενός συστήματος σταδιακής παρακολούθησης για τα Κράτη – μέλη που εμπίπτουν στο διορθωτικό βραχίονα του ΣΣΑ, δηλαδή τη ΔΥΕ**. Αυτά λαμβάνουν διορθωτικά μέτρα εγκαίρως και διαρκώς, ώστε να διορθωθεί το υπερβολικό τους έλλειμμα εντός μίας καθορισμένης προθεσμίας που έχει θέσει το Συμβούλιο. Επιπλέον, υποβάλλουν εκθέσεις στην Επιτροπή και το Συμβούλιο κάθε 6 ή 3 μήνες, με σκοπό την αναθεώρησή τους από αυτά.
- v. **τη δυνατότητα η Επιτροπή να δύναται να εκδώσει σύσταση σε κάποιο Κράτος - μέλος προκειμένου αυτό να προβεί περαιτέρω ή διαφορετικές ενέργειες, στην περίπτωση κατά την οποία διαφαίνεται ο κίνδυνος μη διόρθωσης του ελλείμματος με τα εκάστοτε ήδη ληφθέντα μέτρα**. Το μέτρο αυτό επιτρέπει στα Κράτη – μέλη να μη χαρακτηριστούν ως μη συμμορφωθέντα και επομένως, να αποφύγουν την επιβολή οικονομικών κυρώσεων.

- vi. **τη σύσταση στα Κράτη - μέλη της Ευρωζώνης να ενταχθούν στην ΔΥΕ, όταν η δημοσιονομική τους κατάσταση το επιβάλλει**, με σκοπό την εκπόνηση προγραμμάτων οικονομικής εταιρικής σχέσης, τα οποία συνιστούν ένα χάρτη διαρθρωτικών μεταρρυθμίσεων, που θεωρείται ότι συμβάλλουν στην αποτελεσματική και στο διηνεκές διόρθωση του υπερβολικού ελλείμματος.

5) Το Σύμφωνο για τη Σταθερότητα, το Συντονισμό και τη Διακυβέρνηση στην Ευρωζώνη (Δημοσιονομικό Σύμφωνο)

Στον ίδιο άξονα ενίσχυσης της δημοσιονομικής πειθαρχίας στη ζώνη του Ευρώ προς υπερκερασμό της κρίσης χρέους του 2010, τέθηκε σε ισχύ τον Ιανουάριο του 2013 μία διακυβερνητική συμφωνία, η οποία δεν κατοχυρώνεται στο δίκαιο της ΕΕ. Αυτή φέρει το όνομα Σύμφωνο για τη σταθερότητα, τον συντονισμό και τη διακυβέρνηση στην Οικονομική και Νομισματική Ένωση.⁶ Στο πλαίσιό του έθετε τρεις στόχους:

- i. Να διασφαλιστεί ότι οι εθνικοί προϋπολογισμοί είναι ισορροπημένοι ή πλεονασματικοί.
- ii. Να ενισχυθεί ο αντίκτυπος των συστάσεων της Ευρωπαϊκής Επιτροπής όταν τα δημόσια ελλείμματα των χωρών της ζώνης του ευρώ είναι υπερβολικά μεγάλα.

⁶ Υπογράφηκε στις 2 Μαρτίου 2012 από όλα τα Κράτη – μέλη της ΕΕ πλην του Ηνωμένου Βασιλείου, της Τσεχικής Δημοκρατίας και της Κροατίας, ακόμα και μετά την ένταξή της το 2013. Στον απόηχο της υπογραφής της Συνθήκης παρουσιάστηκε το Δεκέμβριο του ίδιου έτους παρουσιάστηκε από τον Προέδρου της Ευρωπαϊκής Επιτροπής σε συνεργασία με τους Προέδρους της Ευρωπαϊκής Επιτροπής, του Eurogroup και της Ευρωπαϊκής Κεντρικής Τράπεζας μία αναφορά με τίτλο : «Προς μια γνήσια οικονομική και νομισματική ένωση». Επρόκειτο για ένα σύνολο υποδείξεων και κατευθύνσεων για την επίτευξη της Ολοκλήρωσης της Οικονομικής και Νομισματικής Ένωσης. Ως βασικοί άξονες επίτευξής της τίθεντο η εφαρμογή μιας ενισχυμένης οικονομικής διακυβέρνησης, η δημιουργία τραπεζικής ένωσης στη ζώνη του ευρώ με την υιοθέτηση του ενιαίου μηχανισμού εποπτείας, καθώς και η υιοθέτηση νέων κανόνων για την εξομάλυνση και ανάκαμψη του χρηματοπιστωτικού συστήματος και την εγγύηση των καταθέσεων.

- iii. Να βελτιωθεί ο συντονισμός των εθνικών οικονομικών πολιτικών. Στο πλαίσιο του στόχου αυτού καθιερώνει τις Διασκέψεις Κορυφής της ζώνης του Ευρώ, οι οποίες διεξάγονται τουλάχιστον δύο φορές το χρόνο.

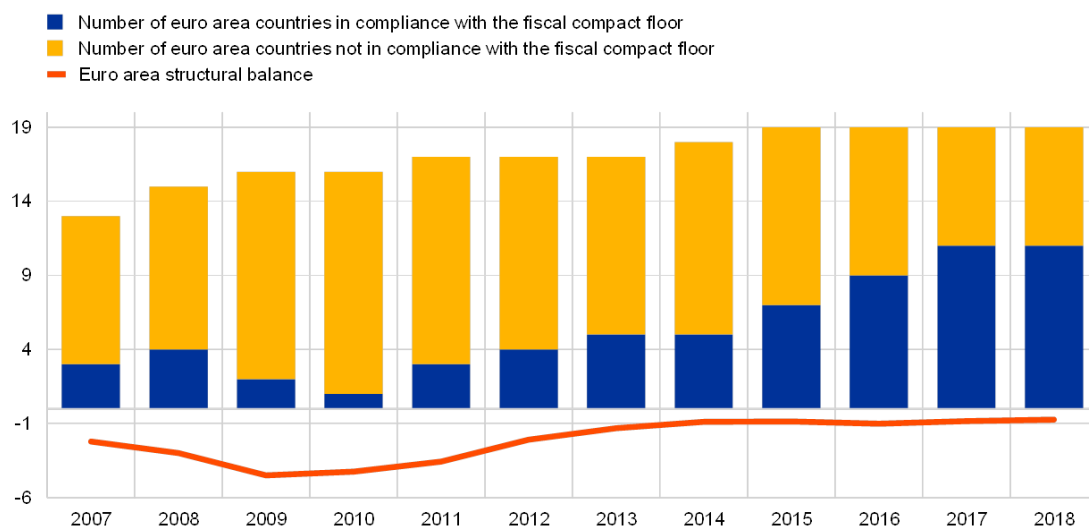
Το πλέον κρίσιμο τμήμα αυτής της διακυβερνητικής συμφωνίας συνιστά το καλούμενο ως “Δημοσιονομικό Σύμφωνο” (Fiscal Compact). Θεμελιώδης πυλώνας του είναι η δημοσιονομική σταθερότητα της Ένωσης. Τα κυριότερα σημεία του είναι:

- i. Προβλέπει την **εφαρμογή** ενός υποχρεωτικού κανόνα ισοζυγίου προϋπολογισμού, καλούμενου ως **Διαδικασία Σημαντικής Απόκλισης (ΔΣΑ)**, ο οποίος κατοχυρώνεται από το εθνικό δίκαιο κάθε μέλους. Εάν τα Κράτη – μέλη έχουν δημοσιονομικό χρέος κάτω από 60% του ΑΕΠ, οφείλουν να θέσουν μεσοπρόθεσμους στόχους, των οποίων το ύψος δεν υπερβαίνει το διαρθρωτικό έλλειμμα του 1,0% του ΑΕΠ. Εάν, όμως, έχουν χρέος άνω του 60% του ΑΕΠ, τότε το ανώτατο αυτό όριο ορίζεται στο 0,5% του ΑΕΠ. (Πίνακας 3 κατωτέρω)
- ii. **Τα Κράτη - μέλη διατηρούν το δικαίωμα προσφυγής κατά άλλων μελών ενώπιον του Δικαστηρίου της Ευρωπαϊκής Ένωσης** σε περιπτώσεις κατά τις οποίες ο άνωθεν κανόνας δεν έχει εφαρμοστεί σωστά. **Σε περίπτωση που το Δικαστήριο επικυρώσει την παράβαση τηρεί το δικαίωμα επιβολής οικονομικών κυρώσεων** στο Κράτος – παραβάτη, οι οποίες μπορεί να κυμανθούν **μέχρι το 0,1% του ΑΕΠ** του τελευταίου.
- iii. **Αυτόματη ενεργοποίηση του μηχανισμού διόρθωσης και των ισχυόντων κανονισμών για τα Κράτη στο πλαίσιο της ΔΥΕ**, όπου τα τελευταία δεν παρεκκλίνουν παροδικά από τους μεσοπρόθεσμους δημοσιονομικούς τους στόχους, αλλά σημαντικά και σε μόνιμη βάση.

- iv. **Χορήγηση οικονομικής βοήθειας από τον Ευρωπαϊκό Μηχανισμό Σταθερότητας MONO για τα Κράτη - μέλη που έχουν υπογράψει το Δημοσιονομικό Σύμφωνο.**
- v. **Σχεδιασμός από τα Κράτη - μέλη εκ των προτέρων περιοριστικών δημοσιονομικών μέτρων, που θα εφαρμοστούν αυτομάτως σε περίπτωση σημαντικής απόκλισης από τον συμφωνηθέντα στόχο του προϋπολογισμού.**

Πίνακας 3

Structural balances vis-à-vis the floor enshrined in the fiscal compact

Sources: European Commission Economic Forecast, Autumn 2018, and ECB calculations.
 Notes: The chart shows the number of countries whose structural balance would be in compliance with the floor set in the fiscal compact. The blue bars show the number of countries with either a government debt-to-GDP ratio above 60% and a structural balance above a floor of -0.5% of GDP or with a government debt-to-GDP ratio below 60% of GDP and a structural balance above a floor of -1%. The yellow bars depict the number of countries satisfying neither of these conditions. The number of countries complying with their country-specific MTOs may be different, however, as these can be set at levels that are more demanding than the provisions of the fiscal compact.

Αξιολόγηση της διάρθρωσης και εφαρμογής της δημοσιονομικής πολιτικής της ΕΕ - Η οικονομική κρίση και η επίδρασή της στην δημοσιονομική πολιτική της ΕΕ

Κατά τα πρώτα χρόνια της δημοσιονομικής κρίσης στην ΕΕ, το δημοσιονομικό θεσμικό πλαίσιο κρίνεται ότι δεν είχε σχεδιαστεί ορθά, ώστε να αντιμετωπίσει αποτελεσματικά μία συνεχιζόμενη ύφεση, επιτρέποντας στην καλύτερη περίπτωση την επιβράδυνση ή την αναβολή της δημοσιονομικής εξυγίανσης. Οι αλλαγές από το 2010 και μετά οδήγησαν στην επιβολή προκυκλικής δημοσιονομικής αυστηρότητας και στη δημιουργία δημοσιονομικών συνθηκών μεσοπρόθεσμα, που είχαν ως αποτέλεσμα την κάμψη των δημοσίων επενδύσεων και η αύξηση της ανεργίας στην ΕΕ.

Όμως η ίδια η ΕΕ αξιολόγησε θετικά την απόδοση της οικονομικής της διακυβέρνησης, βάσει τόσο της διάρθρωσης όσο και της εφαρμογής της δημοσιονομικής της πολιτικής. Σύμφωνα με την τελευταία αξιολόγηση της Επιτροπής στις 5 Φεβρουαρίου 2020 η Ένωση έχει, πλέον, αναπτύξει ένα λεπτομερές πλαίσιο στον τομέα αυτό, ώστε να ανταποκρίνεται σε νέες προκλήσεις. Μέσα από μία σειρά παράγωγων νομοθετικών κειμένων κρίνεται πως έχει επιτύχει σε μεγάλο βαθμό το στόχο της διαφάνειας, του συντονισμού αλλά και της εποπτείας τόσο στον τομέα της πρόληψης, όσο και στον τομέα της διόρθωσης, επιτυχία που επιτείνεται, καθώς η βελτίωση του θεσμικού δημοσιονομικού πλαισίου της ΕΕ και η συνακόλουθη δυναμική απόδοσή του επετεύχθησαν σε μία περίοδο δημοσιονομικής κρίσης και αστάθειας. (Πίνακας 4)

Πίνακας 4

EU improvement rates on the excessive national and EU public deficit and the unemployment

Source: “Economic governance review: Taking stock at a time of new challenges.” Factsheet, European Commission, 5/2/2020. Available at: https://ec.europa.eu/info/sites/info/files/economy-finance/economic_governance_review_factsheet_01_en.pdf

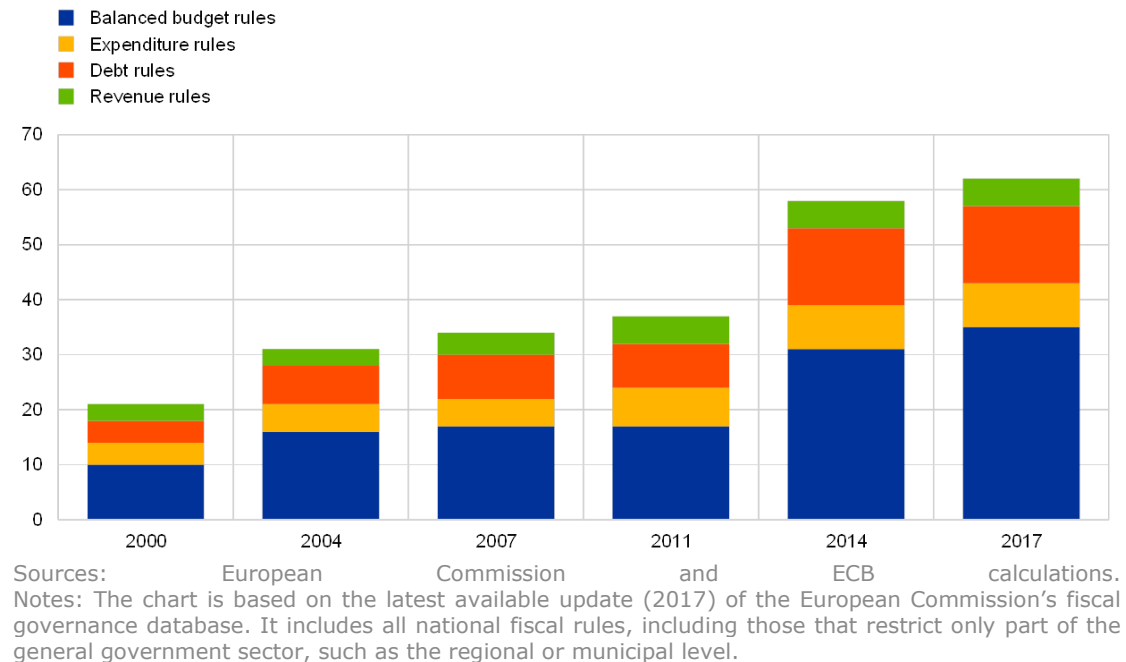
Ωστόσο, η έκθεση δεν παραλείπει να εστιάσει σε επιπλέον βελτιώσεις που κρίνονται απαραίτητες προς περαιτέρω ενδυνάμωση των δημοσιονομικών της Ένωσης. Αυτές εστιάζουν στην απλούστευση του δημοσιονομικού συστήματος, τη μεγαλύτερη έμφαση σε προ-κυκλικές δημοσιονομικές πολιτικές και τη βελτίωση της ποιότητας των επενδύσεων, προκειμένου να συνεχίσουν να επιτυγχάνονται οι επιζητούμενοι στόχοι της ανοδικής πορείας ανάπτυξης της ΕΕ και της δημιουργίας νέων θέσεων εργασίας σε αυτή. Ακόμα, τέτοιες παρεμβάσεις αναμένεται να οδηγήσουν στην υλοποίηση νέων στόχων, όπως να καταστεί η ΕΕ η πρώτη ουδέτερη για το κλίμα ήπειρος και να αξιοποιήσει τις νέες ευκαιρίες της ψηφιακής εποχής. Ταυτόχρονα, πάγια κρίσιμη στόχευσή της συνιστά η μείωση του χρέους σε πολλά από τα μέλη της, η οποία, αν και δείχνει να έχει επιτευχθεί σε σημαντικό βαθμό, χρήζει περισσότερης προσοχής και βελτίωσης.

Σύμφωνα με τη διεθνή βιβλιογραφία, μετά τις μεταρρυθμίσεις της περιόδου 2011 – 2013, το θεσμικό δημοσιονομικό πλαίσιο της ΕΕ αποσαφηνίστηκε σε μεγάλο βαθμό ως προς το δημόσιο χρέος και τον ισοσκελισμό του, με αποτέλεσμα ο ετήσιος κύκλος

επιτήρησης παρέχει λεπτομερείς διευκρινίσεις για τις εθνικές δημοσιονομικές πολιτικές. (Πίνακας 5) Οι αριθμητικοί κανόνες δείχνουν έχουν ισχυρή θεωρητική βάση και μάλιστα, εάν τηρούνταν πλήρως ο λόγος του δημόσιου χρέους προς το ΑΕΠ θα μπορούσε να μειωθεί σε χαμηλά, αρκετά βιώσιμα, επίπεδα. Ωστόσο, παρά τα ευρύτερα κραταιά θεωρητικά μαθηματικά θεμέλια, οι δημοσιονομικοί αυτοί κανόνες αντιμετωπίζουν ουσιαστικά ζητήματα ποσοτικοποίησης. Η ισορροπία των διαρθρωτικών προϋπολογισμών, καθώς και το καίριο στοιχείο υπολογισμού της, δηλαδή το χάσμα μεταξύ πραγματικής και δυνητικής παραγωγής, δεν είναι μετρήσιμα και επομένως, ενέχουν τον κίνδυνο μεγάλων αποκλίσεων και λαθών, καθιστώντας αναγκαία την ορθή οικονομική εκτίμησή τους.

Πίνακας 5

National fiscal rules in the euro area

Από την άλλη πλευρά, οι τροποποιήσεις στο ΣΣΑ, με επίκεντρο την ενίσχυση του προληπτικού πυρήνα της οικονομικής διακυβέρνησης της ΕΕ και των εθνικών

δημοσιονομικών πλαισίων των Κρατών – μελών, δημιούργησαν ένα καθεστώς πολυνομίας και ατέρμονων νομικών διαδικασιών. Με άλλα λόγια, το σύστημα δημοσιονομικής διακυβέρνησης της ΕΕ κατέστη εξαιρετικά πολύπλοκο, προκειμένου να επιτευχθεί η ευελιξία και η προβλεψιμότητα. Αυτά τα δύο στοιχεία, μαζί με την απλότητα τείνουν να αποτελούν τα θεμελιώδη επιθυμητά στοιχεία ενός οιοδήποτε θεσμικού πλαισίου. Ωστόσο, όταν συνυπάρχουν μόνο τα δύο από τα τρία χαρακτηριστικά τείνουν να αντισταθμίζουν και κατά συνέπεια, να εξουδετερώνουν το τρίτο.

Άμεση απόρροια της πολυπλοκότητας, αλλά και της αδυναμίας ποσοτικοποίησης συνιστά η έλλειψη ενός κατάλληλου μηχανισμού επιβολής, θέτοντας ζήτημα μη συμμόρφωσης των Κρατών – μελών προς τις επιταγές της δημοσιονομικής διακυβέρνησης της Ένωσης και επίδειξη μεγαλύτερου του επιτρεπτού βαθμού ευελιξίας εκ μέρους των ευρωπαϊκών οργάνων, ώστε τα Κράτη – μέλη συχνά να αποφύγουν την επιβολή κυρώσεων σε βάρος τους. Για παράδειγμα, παρόλο που η Ιταλία και το Βέλγιο εγκατέλειψαν την ΔΥΕ το 2013 και το 2014 αντίστοιχα, φαίνεται πως δεν πληρούσαν τις απαραίτητες προδιαγραφές περί μείωσης του χρέους τους, κατάσταση, η οποία συνέχιζε να διαγωνίζεται και το 2018 και 2019, βάσει των συμπερασμάτων της Επιτροπής. Ακόμα, απότοκο των παραπάνω ήταν το δημοσιονομικό πλαίσιο να καταστεί αδιαφανές και δύσκολο για τους φορείς χάραξης πολιτικής να το αποτυπώσουν στην εσωτερική εθνική σφαίρα.

Αναφορικά με τους δύο βραχίονες του ΣΣΑ, φαίνεται πως το διορθωτικό σκέλος, συνεπώς και η ΔΥΕ, είναι εκείνο για το οποίο έχουν συγκεντρωθεί περισσότερα και αναλυτικότερα στοιχεία, ιδίως σε ό,τι αφορά το κριτήριο του ελλείμματος. Την τελευταία δεκαετία, η ζώνη του ευρώ στο σύνολό της έχει σημειώσει σημαντική πρόοδο στην αποκατάσταση υγιών δημοσιονομικών θέσεων. Αυτή ήταν αποτέλεσμα

των μέτρων που ελήφθησαν για την ενίσχυση του πλαισίου των δημοσιονομικών κανόνων. Σήμερα δεν υπάρχουν πια Κράτη - μέλη σε καθεστώς ΔΥΕ. Υπό αυτή την έννοια, η εφαρμογή του κριτηρίου του ελλείμματος θα μπορούσε να θεωρηθεί αποτελεσματική. Ταυτόχρονα, οι εξελίξεις στον τομέα κριτηρίου του χρέους καθίστανται λιγότερο ευνοϊκές, παρά τη μείωση του μέσου δείκτη χρέους της ΕΕ κοντά σε ιστορικά ανώτατα ποσοστά στην πλειονότητα των Κρατών – μελών.

Στον αντίποδα το προληπτικό σκέλος και η συνακόλουθη ΔΣΑ, των οποίων το περιεχόμενο ενισχύθηκε σταδιακά μετά την δημοσιονομική κρίση, έχουν αποδώσει λιγότερη εμπειρική γνώση και δεδομένα. Τα κράτη μέλη σημείωσαν σημαντική πρόοδο από το 2011 στη μείωση του χάσματος των μεσοπρόθεσμων στόχων τους. Παρ' όλα αυτά, οι μεγάλες αποκλίσεις παραμένουν, ενώ ταυτόχρονα, οι δημοσιονομικές προσπάθειες έχουν επιβραδυνθεί τα τελευταία χρόνια. Ο βαθμός στον οποίο οι επιδόσεις αυτές μπορούν να πιστωθούν στους δημοσιονομικούς κανόνες της ΕΕ είναι δύσκολο να αξιολογηθεί, καθώς εγείρονται ερωτήματα αναφορικά με το πόσο οι κανόνες αυτοί συνέβαλαν στην ορθότητα των δημοσιονομικών θέσεων τόσο των Κρατών – μελών όσο και της Ευρωζώνης και της ΕΕ, ως σύνολα.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

Council Regulation (EC) No 1055/2005 of 27 June 2005 amending Regulation (EC) No 1466/97 on the strengthening of the surveillance of budgetary positions and the surveillance and coordination of economic policies (2005) *Official Journal of the European Union* L 174, p. 1 – 4.

Council Regulation (EC) No 1056/2005 of 27 June 2005 amending Regulation (EC) No 1467/97 on speeding up and clarifying the implementation of the excessive deficit procedure (2005) *Official Journal of the European Union* L 174, p. 5 – 9.

COUNCIL REGULATION (EC) No 1466/97 of 7 July 1997 on the strengthening of the surveillance of budgetary positions and the surveillance and coordination of economic policies (1997) *Official Journal of the European Union* L 209, p. 1 – 5.

COUNCIL REGULATION (EC) No 1467/97 of 7 July 1997 on speeding up and clarifying the implementation of the excessive deficit procedure (1997) *Official Journal of the European Union* L 209, p. 6 – 11.

European Commission, *Economic governance review: Taking stock at a time of new challenges*. Factsheet 5/2/2020. Retrieved on 11/4/2020 from: https://ec.europa.eu/info/sites/info/files/economy-finance/economic_governance_review_factsheet_01_en.pdf

Glossary of summaries – ECONOMIC GOVERNANCE. European Union Law. Retrieved on 31/3/2020 from: https://eur-lex.europa.eu/summary/glossary/economic_governance.html

Glossary of summaries – ECONOMIC POLICY. European Union Law. Retrieved on 31/3/2020 from: https://eur-lex.europa.eu/summary/glossary/economic_policy.html

Regulation (EU) No 472/2013 of the European Parliament and of the Council of 21 May 2013 on the strengthening of economic and budgetary surveillance of Member States in the euro area experiencing or threatened with serious difficulties with respect to their financial stability (2013) *Official Journal of the European Union* L 140, p. 1 – 10.

Regulation (EU) No 473/2013 of the European Parliament and of the Council of 21 May 2013 on common provisions for monitoring and assessing draft budgetary plans and ensuring the correction of excessive deficit of the Member States in the euro area (2013) *Official Journal of the European Union* L 140, p. 11 – 23.

Resolution of the European Council on the Stability and Growth Pact (1997) *Official Journal of the European Union* C 236.

Angerer, J. ‘‘Fact Sheets of the European Union – The EU Framework for the fiscal policies.’’, European Parliament. Last modified on 11/2019. Retrieved on 31/3/2020 from: <https://www.europarl.europa.eu/factsheets/en/sheet/89/the-eu-framework-for-fiscal-policies>

Darvas, Z., Martin, Philippe and Ragot, Xavier. ‘‘ European fiscal rules require a major overhaul’’ *Policy Contribution* no.18 (10/2018): p. 1 - 18. Retrieved on 31/3/2020 from: https://bruegel.org/wp-content/uploads/2018/10/PC-18_2018.pdf

ECOFIN. "EU Fiscal rules." Review, EU2019.I. 9/9/2019. Retrieved on 11/4/2020 from:

https://eu2019.fi/documents/11707387/15400298/Fiscal+Rules+Informal+ECOFIN+final+Issues+Note+2019-09-09_S.pdf/000ddec92b5-afb1-0a53-5bf76417ac38/Fiscal+Rules+Informal+ECOFIN+final+Issues+Note+2019-09-09_S.pdf

Emerson, M. & Giovannini, A. European Fiscal and Monetary Policy: A Chicken and Egg Dilemma." *Imagining Europe* no. 2(12/2013): p. 1 – 43. Retrieved on 9/4/2020 from: https://www.ceps.eu/wp-content/uploads/2014/01/ImaginingEurope_02-1.pdf

Estella, A. The Stability and Growth Pact under the Crisis – and Beyond. *In Legal Foundations of EU Economic Governance*. (2018): p. 160-195. Retrieved on 22/4/2020 from: <https://www.cambridge.org/core/books/legal-foundations-of-eu-economic-governance/stability-and-growth-pact-under-the-crisis-and-beyond/C5DECA792FD01AE1AAC8929524AA9421>

European Central Bank. *Fiscal Policies*, Last modified on 2020. Retrieved on 31/3/2020 from: <https://www.ecb.europa.eu/mopo/eaec/fiscal/html/index.en.html>

European Central Bank. *Main Elements of the Fiscal Compact*. Monthly Bulletin, ECB (3/2012). Retrieved on 2/4/2020 from: <https://www.ecb.europa.eu/pub/pdf/mobu/mb201203en.pdf>

European Commission. *EU Economic governance "Six-Pack" enters into force*. (12/12/2011) Retrieved on 9/4/2020 from: https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/MEMO_11_898

European Commission. *History of the Stability and Growth Pact*. Last modified on 2015. Retrieved on 1/4/2020 from: https://ec.europa.eu/info/business-economy-euro/economic-and-fiscal-policy-coordination/eu-economic-governance-monitoring-prevention-correction/stability-and-growth-pact/history-stability-and-growth-pact_en

European Commission. *How the Economic and Monetary Union works*. Retrieved on 8/4/2020 from: https://ec.europa.eu/info/business-economy-euro/economic-and-fiscal-policy-coordination/economic-and-monetary-union/how-economic-and-monetary-union-works_en

European Commission. *Excessive Deficit Procedure under the Two Pack regulation*. Retrieved on 9/4/2020 from: https://ec.europa.eu/info/business-economy-euro/economic-and-fiscal-policy-coordination/eu-economic-governance-monitoring-prevention-correction/stability-and-growth-pact/corrective-arm-excessive-deficit-procedure/excessive-deficit-procedure-under-two-pack-regulation_en

European Commission. *Timeline: The Evolution of EU Economic Governance*. Last modified on 2/2020. Retrieved on 1/4/2020 from: https://ec.europa.eu/info/business-economy-euro/economic-and-fiscal-policy-coordination/eu-economic-governance-monitoring-prevention-correction/timeline-evolution-eu-economic-governance_en

European Council. *How the European Semester works*. Last modified on 21/11/2018. Retrieved on 2/4/2020 from: <https://www.consilium.europa.eu/en/policies/european-semester/how-european-semester-works/>

González-Páramo, J. M. "The reform of the Stability and Growth Pact: an assessment." Speech presented at the Conference on "New Perspectives on Fiscal Sustainability", Frankfurt, 13 October 2005. Retrieved on 2/4/2020 from: <https://www.ecb.europa.eu/press/key/date/2005/html/sp051013.en.html>

Heimberger, Ph. & Kapeller, J. The power of economic models: The case of the EU's fiscal regulation framework, *Socio-Economic Review*. (12/2019) Retrieved on 8/4/2020 from: https://www.researchgate.net/publication/338007024_The_power_of_economic_models_The_case_of_the_EU's_fiscal_regulation_framework

Kamps, Chr. & Leiner-Killinger, N. *Taking stock of the functioning of the EU fiscal rules and options for reform*. Occasional Paper, No. 231- ECB (8/2019) Retrieved on 1/4/2020 from: <https://www.econstor.eu/bitstream/10419/207617/1/1676934367.pdf>

Kramer, L. What is fiscal policy? *Investopedia*. Last modified on 21/11/2019. Retrieved on 8/4/2020 from: <https://www.investopedia.com/insights/what-is-fiscal-policy/>

Leiner-Killinger, N. & Nerlich, C. Fiscal rules in the euro area and lessons from other monetary unions. *ECB Economic Bulletin* no.3(4/2019): p.63 - 84. Retrieved on 11/4/2020 from: <https://www.ecb.europa.eu/pub/pdf/ecbu/eb201903.en.pdf>

Richardson, J. & Mazey, S. *European Union: Power and policy-making*. (4th Edition) London: Routledge, 2015.

Schout, A. & Padberg, C. Monitoring and Enforcement in the European Union: towards a multilevel subsidiarity-based independent governance model: The case of the Stability and Growth Pact. Policy Brief, Clingendael Institute, 2019. Retrieved on 11/4/2020 from: https://www.jstor.org/stable/resrep21331?Search=yes&resultitemclick=true&searchtext=eu&searchtext=SGP&searchuri=%2Faction%2FdoBasicSearch%3Fsearchtype%3Dfacetsearch%26amp%3Bsd%3D2009%26amp%3Bed%3D%26amp%3Bquery%3Deu%2BSGP&ab_segments=0%2Fbasic_SYC-5152%2Fcontrol&seq=1#metadata_info_tab_contents

Ευρωπαϊκό Συμβούλιο. *Ευρωπαϊκό Εξάμηνο: επισκόπηση των σημαντικότερων κανόνων και εγγράφων*. Τελευταία τροποποίηση 13/1/2020. Ανακτήθηκε στις

9/4/2020 από: <https://www.consilium.europa.eu/el/policies/european-semester/european-semester-key-rules-and-documents/>

Σκιαδάς Δ..Β. Σύμφωνο Σταθερότητας και Ανάπτυξης: Η Ευρωπαϊκή Επιλογή για την αντιμετώπιση της δημοσιονομικής κρίσης. *Διοικητική Ενημέρωση* 53(2010): 28 – 45.

Σκιαδάς Δ. Β. ΥΠΟΘΕΣΗ ΣΥΜΦΩΝΟΥ ΣΤΑΘΕΡΟΤΗΤΑΣ: Η θεσμική διάδραση μεταξύ της Ευρωπαϊκής Δικαιοσύνης και της Ευρωπαϊκής Οικονομικής Πολιτικής. *Διοικητική Ενημέρωση* 31(2004): 29 – 35.

ΠΕΡΑΙΤΕΡΩ ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΚΕΣ ΠΗΓΕΣ

Buti, M. & Martinot, B. OPEN ISSUES ON THE IMPLEMENTATION OF THE STABILITY AND GROWTH PACT, *National Institute Economic Review* no. 174 (2000): p. 92-104. Available at: https://www.jstor.org/stable/23872583?Read-now=1&refreqid=excelsior%3a77499cbfaf413fd62a5d2b68254838c1&seq=1#page_scan_tab_contents

Canzoneri M., Cumby R. & Diba B., "How Do Monetary and Fiscal Policy Interact in the European Monetary Union?" *NBER International Seminar on Macroeconomics* (2004): p. 241-325. Available at: https://www.jstor.org/stable/40215051?Read-now=1&seq=1#page_scan_tab_contents

Committee of the Economic and Financial Affairs Council (EFC). *Revised Specifications on the implementation of the Stability and Growth Pact and Guidelines on the format and content of Stability and Convergence Programmes (Code of Conduct of the Stability and Growth Pact)*. Cover Note no. 9344/17, Council of the European Union, 18/5/2017. Available at: <http://data.consilium.europa.eu/doc/document/ST-9344-2017-INIT/en/pdf>

European Commission. *'Two-Pack' completes budgetary surveillance cycle for euro area and further improves economic governance*. Last modified on 12/3/2013. Available at: https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/MEMO_13_196

European Commission. *A Blueprint for a deep and genuine Economic and Monetary Union: Launching a European debate*. Press Release, EC EUROPA, 28/11/2012. Available at: https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/IP_12_1272

European Commission. *Communication on making the best use of the flexibility within the existing rules of the stability and growth pact*, 13/1/2015, COM(2015) 12 final. Available at: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:52015DC0012&from=EN>

Grossmann, B. & Haber, G. *Strengthened EU fiscal framework: fiscal discipline versus economic stabilization*. Policy Note no.97, SUERF, 9/2019. Available at:

<https://www.suerf.org/policynotes/7469/strengthened-eu-fiscal-framework-fiscal-discipline-versus-economic-stabilization/html>

Kollintzas, Tr., Philippopoulos, A. & and Vasilatos, V. *Normative aspects of fiscal policy in an economic union : a theoretical review*. Athens: Department of Economics, Athens University of Economics and Bussiness, 1999.

Marelli, E. & Signorelli, M. *Europe and the Euro Integration, Crisis and Policies*. London: Palgrave McMillan, 2017.

Proaño Chr. On the Potential Pitfalls of the EU Fiscal Pact: A Simulation Study of the International Dimensions of Fiscal Austerity. *Social Research* no. 80/3(2013): p. 855-882. Available at: https://www.jstor.org/stable/24385695?read-now=1&refreqid=excelsior%3A7b3a94c21b2d05d52d36b54ee7e995f2&seq=1#page_scan_tab_contents

Van Rompuy, H. *Towards a Genuine Economic and Monetary Union*. Report, European Council, 5/12/2012. Available at: https://www.consilium.europa.eu/uedocs/cms_Data/docs/pressdata/en/ec/134069.pdf

Μπαμπαλιούτας Λ. και Μητσόπουλος Κ., *Ευρωπαϊκή ολοκλήρωση και περιφερειακή πολιτική της Ε.Ε.* Αθήνα - Θεσσαλονίκη : Εκδόσεις Σάκκουλα, 2014.